

Biblioteka
Prozna putovanja

Naslov originala
Florence Aubry
Titan Noir

Copyright
© 2018, Rouergue, France
© 2023, za srpski jezik Odiseja

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Objavlivanje ove knjige pomogao je program „Kreativna Evropa”
Evropske unije

The European Commission support for the production of this
publication does not constitute an endorsement of the contents
which reflects the views only of the authors, and the Commission
cannot be held responsible for any use which may be made of the
information contained therein.

*La publication de cet ouvrage bénéficie du Fonds „Danilo Kiš”
de l’Institut français de Serbie*

Objavlivanje ove knjige pomogao je Francuski institut u Srbiji
posredstvom programa za podršku izdavačima „Danilo Kiš”

Florans Obri

CRNI TITAN

Prevela s francuskog
Svetlana Stojanović

ODISEJA
Beograd, 2023.

*Gnjavile ga pčele u dane vrele,
mlatnuo ih ušima
Aman...
Otkud gušteru uši?
Reci mi po duši...*

Za Saru i Aleksu

Napašće je, verujem da oni to znaju. Dogodiće se bez njegove volje. Jednog dana devojka će praviti iste pokrete kao i svakog jutra, neće učiniti ništa više i ništa manje, dan će proticati kao svi drugi dani, u utvrđeno vreme orka će izvoditi svoju tačku... u trinaest časova... u četrnaest časova ... Ona će kao i uvek biti mila, glas će joj biti nežan, ruka pružena prema njemu s poverenjem, širok i iskren osmeh, a on će je ipak napasti.

Znam kako će se to dogoditi. Uhvatiće je za nogu ili ruku, nije bitno, za ono što mu bude nadohvat. Uzeće ustima deo njenog tela i povući je u dubinu, gde neće moći da diše, gde će vodena masa nad njom pritisnuti kao mengele svaki delić njene kože, i brzo će biti gotovo. Postaće bedna krpena lutka a ne njegov prijatelj, kao što ona misli da jeste. Vidim po njenim očima i ponašanju da misli kako su njih dvoje prijatelji, da je dobra prema njemu, da mu ublažava bol. Da su saveznici. Da ga razume.

Nisu oni prijatelji. Nema on prijatelje. On je sam na svetu.

Nikada on neće biti prijatelj ni sa kim od nas, mada je nekada davno mogao biti. Zašto? Zato što odavno zna ko smo mi i koliko možemo da ga povredimo. Bol koji možemo da mu naneseemo nema granica.

Znam da će se to dogoditi, zato što se već događalo. Dva puta. Prvi put sam mislio da je s njim gotovo. Međutim, očigledno nije bilo, zbog novca. Ogroman je on, veličanstven. Povrh toga, može da se razmnožava. Vredi mnogo novca. Samo to je važno na ovakvom mestu. Novac.

Već je to učinio, ubio je... kažem on, a ne znam može li se reći da je to on. U pitanju je bio trenutak, jedan tren, kada najmračniji deo ove životinje, najranjeniji deo, najbolniji deo, deo koji najviše pati, najluđi deo, najzad preuzme kontrolu i pokaže da postoji. Da može nešto da učini. Da mu neki oblik slobode još pripada, uprkos svim udarcima koje je primio i svim potčinjavanjima. Da može ispoljiti bes i pobunu. Tada se svi uplaše i svi plaču. Uskoro će ponovo svi plakati. Ovoga puta za ovom mladom ženom.

A ko plače nad njim?

Ja sam tu. Gledam, jer su mi dozvolili da gledam. Možda ću sprečiti da se nešto dogodi. Međutim, da li zaista želim da ga sprečim?

Ova devojka je došla da razgovara sa mnom, želi da se uveri. Sve je uverenija. Želi da sazna više. Osećam kako me bes ponovo savlađuje. Osećam želju da je Oskuro ščepa i zavrti je u svim pravcima dok ne prestane da mrda. Kao što je to već uradio sa drugima. To ga sigurno neće spasti. To sigurno neće ništa promeniti. Ali biće slobodan. Malo. Desetak minuta. Posle toga će ga poslati u drugi bazen. Kod drugog pajaca sa pištaljkom u ustima.

Treba da izdrži. Ne bih voleo da sve počne ispočetka. Ubačivanje u mrežu. Drugi park. Lekovi od kojih će se razboleti i dobiti vrtoglavicu.

Preskakala sam po četiri stepenika i samo što se nisam prostrla po kamenu po hladnoj kiši kada svaka površina postane klizava. Bilo je i mahovine, hoće li mama već jednom očistiti ovo stepenište, izribati ga, ili uzeti nekog da se time pozabavi ako nju mrzi?

Jutros, kada sam otvorila oči, bilo je lepo vreme! Sijalo je predivno sunce, samo jedan veo magle s juga, ali ništa opasno. Popodnevno pešačenje s Maksimom treba zaboraviti, nebo je sada kao mastilo, crno kao čađ, samo što se nije provalilo, nema greške, znam u dušu ovdašnje nebo, znam kako će se ovo završiti.

A i ta bašta, kada će mama najzad uzeti stvar u svoje ruke? Stare, razbijene saksije odvratno izgledaju, korov kao na napuštenom groblju. Pre nije bilo tako. Sve je blistalo, u jednom delu bašte su se gajile začinske biljke za restoran. Rukola, žalfija, bosiljak. Ranije, ne tako davno. Kada smo bili porodica, kada je tata bio tu i kada još nije uradio ono što je uradio. Pre nego što je sve otišlo bestraga.

„Nisi baš poranila!”

„Šta znači nisam poranila! Dogovorile smo se u jedan, mama, a sada je jedan i pet! Zapravo jedan i četiri minuta! Je l' moraš uvek da preteruješ!”

„Dogovorile smo se u podne! Dobro znaš, rekle smo da danas dođeš u podne, jer posle tetu vodim kod frizera. Uvek radiš po svom.”

„Rekle smo u jedan, moraću da snimam šta govoriš, s tobom je uvek tako!”

„Hajde sad zatvori vrata, vidiš da ulazi voda! Kakvo pasje vreme... i dobro obriši cipele, samo što sam prebrisala pod!”

Nismo se dogovorile za podne. Nema šanse da smo rekle u podne kad uvek dolazim u jedan. Svakog ponedeljka se pojavim u jedan. Ranije sam dolazila subotom, ali sada radim, ne mogu subotom, tako da je ručak kod mame ponedeljkom.

Kao uvek, bila je skockana i našminkana, kao da izlazi na večeru u grad. Sive flannelske pantalone pripijene uz telo. Visoke čizme, takođe sive. Široka, besprekorno bela majica iz koje viri jedno rame. Na desnoj ruci nekoliko posrebrjenih narukvica. Kosa podignuta u razbarušenu punđu. Diskretna šminka.

Neverovatna je. Divim joj se. Može iznenada naići sused da pozajmi brašno, u bilo koje doba dana, uvek će je zateći savršeno sređenu. Elegantnu i našminkanu. Dok sam još stanovala ovde, kada sam ovde spavala, uvek je uspevala da se probudi pre mene. Ne sećam se da sam joj ikada ujutro videla glavu kakva je moja kad se probudim... Kosa čupava kao neokresani vinograd, oči podbule, na kopcima razmazana senka i tamni tragovi maskare od sinoć.

Priberem se, uđem, pažljivo obrišem cipele o otirač *Dobro došli*, ne kažem ni reč, jer znam kako bi se to završilo, digla bi frku do neba, posvađale bismo se, a ja bih otišla bez ručka.

Ne dolazi u obzir, kuća je super mirisala. Pile, rekla bih. Lepo, dvorišno pile kojem je teško odvojiti meso od kostiju, a ne bezukusno meso koje kupujemo po samoposlugama. Miriše i na pomfrit. Divan, domaći pomfrit.

Moja majka ima mnogo mana, mogla bih napraviti dugačak spisak njenih mana, ali ne mogu poreći da joj je kuhinja vrh. Barem jednom nedeljno dobro jedem. Ako ćemo iskreno, barem jednom nedeljno uistinu jedem. Ostalih dana pojedem šta dohvatim. Što se hrane tiče, nije ispalo baš kako sam zamišljala kad sam se spremala za samostalni život, jednog divnog dana kada budem stanovala u svom stanu, uređenom po mom ukusu i kada budem jela kad ja hoću. Govorila sam sebi da neće biti sosova, masnih jela i kolača. Ne, ne, ješću povrće sa pijace, kupiću dobar kuvar sa dijetama i hranicu se zdravo.

Lako je donositi odluke... Otkad živim sama, jedem smrznuta jela, pice, jogurt i čokoladne štanglice. Sve što može na brzinu.

Planirala sam i besprekorno sređen stan u kojem se nikada ništa neće vući po podu – kao što mama ostavlja stvari gde padnu, cipele zaboravlja u predsoblju, četkicu za zube na sudoperi u kuhinji, a odeća joj je razbacana na sve strane. To su bila osnovna pravila mog novog života o kojem sam sanjala, planovi nezavisne devojke koja počinje svoj život. A sada, kad se vratim s posla i treninga, toliko sam iscrpljena da se svalim na kauč kao krpa i često se tu probudim, neistuširana, ispred uključenog televizora.

Ali dobro, besprekorno uredan stan i zdrava ishrana će doći vremenom, to je pitanje brzine života i organizacije. Navike.

Istina je da nije predviđeno da devojke tako rano počnu da žive same, možda nisam bila sasvim spremna; normalno

bi bilo da upišem faks, stanujem u studentskom gradu i jedem u studentskom restoranu. Ali stvari su se odvijale drugačije. Ništa čudno, to je život, zar ne? Imaš nekakav plan, a zatim se ukaže prilika koja dovede do odstupanja od tog plana i izvede te na drugi put. Uostalom, ne bi se moglo reći da sam imala nekakav plan. Ili sam imala previše planova. Šumu planova u kojoj ni srna ne bi mogla naći svog srndaća. Dobro, preterujem, ipak sam imala neku vrstu cilja, želela sam da upišem jezike... da postanem profesor ili prevodilac, nešto tako. Mada, da budem iskrena, ne znam tačno da li je to bio moj plan ili plan moje majke. U svakom slučaju, studiranje jezika nije više aktuelno jer se pojavila mogućnost koja je dovela do odstupanja od plana.

U početku je trebalo da to bude samo letnji posao. Doobar plan dugujem Maksimu; njegov rođak je izbunario super šljaku, ali je posle dobio još bolju ponudu od one prve. Tako je prilika broj jedan bila slobodna. Maksim je odmah pomislio na mene.

Maksimovi roditelji su hirurzi u gradskoj bolnici. Izgledaju kao bračni par američkih glumaca iz pedesetih godina i neverovano su dragi. Imaju najrazličitija poznanstva, uglavnom sa uticajnim ljudima, a pogotovo Maksim koristi prilike koje su mu nadohvat ruke, ništa ne mora da traži: utakmice prati iz lože, nude mu poslove, vode ga na aero-mitinge, stanovi na moru i u planini su mu na raspolaganju kad god poželi...

Znamo se od pamtiveka, zajedno smo išli u vrtić. Verovatno zbog toga Maksim često misli na mene kada je plan dobar. Ali i zato što je zaljubljen u mene. Ja u njega nisam. Zaista šteta, fin momak, pažljiv, sportski tip, zgodan, verovatno će postati savršen hirurg kao njegov otac, ali ne znam. Ništa ne

budi u meni. Ni tračak želje. Mada bi budućnost s ovim dečkom mogla biti tako jednostavna!

„Dobro, koji superplan imaš danas?”

„Stvar je u tome što moraš još danas da daš svoj odgovor, oni moraju odmah to da srede.”

„Koji oni?”

Bio je januar, posao je počinjao prvog juna.

„Oni”, to su ljudi zaduženi za angažovanje osoblja u Ponanovom okeanografskom parku.

Sva deca iz okoline bila su u Okeanografskom parku bar jednom u životu. Dva ili tri puta, ako ste imali sreću da promenite školu ili letujete u dečjem odmaralištu. POP je nešto kao naša Ajfelova kula.

I ja sam sigurno išla dok sam bila u osnovnoj školi. Na lepnicu iz ovog parka, sa bucmastim i nasmejanim delfinom još stoji na vratima starog frižidera koji je mama prebacila u garažu i koristi ga samo leti, za skladištenje piva i voćnih sokova. Nejasno se sećam skokova delfina, vriske, morskih lavova koji lupkaju perajima, a ja na kraju dana budem potpuno mokra. I to je sve čega se sećam.

„Hoćeš li nam skuvati kaficu, dušo? Posle moram da bežim, imam sastanak sa tetom Kamij; ne oseća se baš najbolje, znaš li to? Mislim da je vrlo umorna, a isto misli i njen lekar. Lepo bi bilo da je s vremena na vreme posetiš. Danas nismo imale vremena da se ispričamo. Ali dobro, rekla sam ti da dođeš u podne...”

Nije tako loše što nismo imale vremena da porazgovaramo. Naše razgovore posle ručka znam napamet. Dok traje ručak, lako je, dovoljno je da je slušam. Mesar ju je opelješio. Lodijski se razvode. Bole je leđa. Boli je zub, glava, ima

grčeve u mišićima, a bojler i dalje curi. Potom moram da slušam priče o svom bratu, o bezbrojnim podvizima razne vrste koje je Rafael ostvario prošle nedelje, a usput, i u detinjstvu, kakvo božanstveno dete, sin kakvog bi svaka majka poželela, kako je uspešan!

Ja ne želim da radim to što on radi, dupe zalepljeno za stolicu, telefon na uvetu, brojke neprekidno promiču na četiri ekrana i celog dana grč u stomaku, ne hvala. Pre svega, neću nijedno zanimanje koje se izgovara na engleskom, čemu zanimanje za koje ne postoji prevod?

Kad dođe vreme za kafu, tad postaje opasno. U koncentričnim krugovima, kao što se lovac na jelene približava svom plenu, ona se primiče svojoj omiljenoj temi za razgovor. Počinje tako što me pita kako su životinje. Kako se slažem sa kolegama. A onda krene. Pobogu, nije to posao za tebe. Pobogu, ne misliš valjda da to radiš čitav život. Pobogu, pogledaj svog brata, on ima zanat u rukama. Beskonačno se vrtimo ukруг otkad sam joj rekla da je moj letnji posao, koji je u međuvremenu prerastao u ugovor na određeno vreme, sada postao ugovor na neodređeno vreme. Pokušavala sam da joj objasnim, da joj pričam o „planovima” i „ukazanim prilikama”, ali ona ostaje potpuno zatvorena. Da bih imala mira, ja popustim. Kažem: „To je samo lepo iskustvo.”

Nije trebalo to da kažem. Od tada me proganja pitanjem kada će to iskustvo prestati. Kad ću se upisati na strane jezike? Kad ću početi stvarni život? Tada, naravno, i ja počnem da sumnjam u svoj izbor.

Na kraju, sasvim na kraju, dolazi ubitačni udarac u razgovoru...

„Osim toga, kako možeš ceo dan da gledaš patnju tih životinja? Opet sam danas videla jednu reportažu o parku...

ili: Imam ovde jedan članak iz jučerašnje *Nacionalne geografske*... ili: Da li si uopšte pročitala poslednji izveštaj L214?"

Ne ide mi u glavu zbog čega bih morala da se trujem svim tim užasima koji se mogu videti u medijima? Ne treba da mi ih turaju pod nos svakog dana da bih znala da to postoji!

Onda ja kažem...

„Zaboga, jesi li završila, mi te životinje volimo, mama! Dreseri ih vole, čuvari ih vole, veterinari, vlasnici parka, posetioci, svi ih volimo, mama! Šta ti umišljaš! One su srećne! Da nisi tako ograničena, mogla bi da dođeš i sama se uveriš!"

To izgovaram drhtavim glasom. I srce mi drhti.

Njoj se ne dopada to što ja radim, to je jasno. Vidim koliko se protivi i kako joj se zgrči donji deo lica dok govori o parku. Mrzi to mesto i sva mesta te vrste. Nije jedina.

Kao što mi je Maksim savetovao, istog dana sam pozvala čoveka zaduženog za osoblje u Ponanovom okeanografskom parku. Odmah mi je zakazao sastanak.

Tog dana demonstranti su zauzeli okretnicu ispred ulaza u park. Ti ljudi su deo pejzaža, ubrzo ću to otkriti. Pripadaju Udruženju za odbranu prava životinja. Dolaze najmanje jednom mesečno, aktivisti se smenjuju. Postave transparente sa najrazličitijim porukama i užasnim fotografijama u vreme kada se park otvara, donesu delfine na naduvavanje i pakupe svoju opremu posle poslednje predstave. Retkim vozačima koji pristanu da spuste prozor ceo dan dele letke sa uvek istom adresom na internetu. Pružaju im DVD sa informacijama. Nude peticije da potpišu. U početku su prosipali kofe crvene boje ljudima pod noge, ali izgleda da se opština pobunila. A možda je i njima dosadilo da šljapkaju u gumenim čizmama kako se ne bi isprljali.

Dobro, kakav je to čuveni posao. Trebalo je da sedim za kasom na ulazu u park. „Ništa strašno, videćete.” Čovek koji me je primio – kasnije sam čula da se zove gospodin Nataf – iz mog CV-ja je saznao da blizu deset godina posedujem licencu Plivačkog udruženja Južnog Atlantika. Da budem iskrena, da li je bilo ičeg zaista vrednog u tih nekoliko redaka u koliko je stao ceo moj život? Imala sam osamnaest godina. Tek sam završila gimnaziju. Bila sam beba.

Nekoliko meseci kasnije, evo mene tamo. Ispred jedne kase, sa ostalima, radi kratke obuke. Ničeg posebno strašnog nije bilo u kompjuterskim programima za kase, mada ipak.

Bilo nas je dvadeset, od toga deset sezonaca i deset zaposlenih na godinu dana, za čiju je obuku zadužen znalac, Žoze Nataf, šef osoblja, ali ja sam u tom trenutku mislila da je on glavni gazda budući da se nije valjano predstavio, a bio je u odelu za koje bi se reklo da je šiveno za prisustvo na kraljevskim venčanjima.

Žoze nam je objasnio različite slučajeve na koje moramo brzo, brzo reagovati, prekidajući svoj govor brojnim „Razumete o čemu vam pričam”, očigledno zaboravljajući da od dvadeset prisutnih osoba, deset nisu imale predstavu o tome kako se koristi kompjuterski program za kase. Ali, pošto je bio u suviše elegantnom odelu koje mu je služilo kao štit, niko od nas se nije usudio da mu kaže: Ne, Žoze, ne razumemo o čemu pričate.

Prvog juna, kada sam se našla sama na svom radnom mestu, u daljini gledala veliku ogradu i kada mi je postalo jasno da će se ta oграда uskoro otvoriti pred masom nerazpoznatljivih ljudi, pred milionima osoba koje ovde dolaze svake godine, nije mi bilo svejedno.

Međutim, posle je postalo lako. Stare službenice, tik pored mene, brzo i tačno su odgovarale na pitanja koja sam sebi postavljala o kompjuterskom programu, tako da su praktične teškoće brzo savladane. Osim toga, zavolela sam ove ljude. Za početak, bilo je čudesno, prvi posao, zarađivala sam svoj novac radeći nešto uglavnom prijatno.

Potom, upoznala sam mnogo sveta. Čitave porodice ili cela dečja odmarališta koja su dolazila autobusima, mnogo dece čije su okice sijale.

Raspust je počeo. Bilo je lepo i toplo vreme. Svet je bio opušten, blistav i obećavajući.

Za kasom nisam ostala previše dugo, to je najmanje što mogu reći. Šteta, zavolela sam ove turiste, presrećne što su tu, ovu decu nestrpljivu da uđu i najzad dožive susret sa mit-skim životinjama. Ali gospodin Nataf je imao druge planove za mene.

Svakog dana u trinaest, zatim u šesnaest časova, oni su tu. Preko poruka iz velikih crnih zvučnika obaveštavaju ih da uskoro počinje. U početku stižu u malim grupama, zatim u talasima kada se vreme spektakla približi.

Sve vreme im je vruće i piju odvratna, veštačka, bezalkoholna pića čiji hemijski miris dopire dovde gde se ja nalazim. Vruće im je pa se hlade svačim što im se nađe pri ruci: prospektima parka, svojim kačketima, bilo čime. Fotografišu. Jedu svašta nezdravo. Jedu sve vreme, od početka do kraja spektakla; na mnogo mesta u parku mogu da kupe nešto za jelo. Bebe vrište. Deca nose balone ili ližu sladoled, obojena, lepljiva tečnost im se sliva niz ruku.

Menjaju stolice, guraju se, tiskaju. Svi žele najbolje mesto sa kojeg će najviše biti poprskani prilikom velikog zapljuskivanja kojim se spektakl završava. Više puta su na internetu gledali to veliko zapljuskivanje, hteli su da znaju šta da očekuju. Sanjali su da to vide. Žele da budu što bliže, ponekad se i pobiju, uveravam vas, video sam, odrasli ljudi dođu dotle da se pred svojom decom tuku za najbolje mesto na kojem će biti najviše poprskani. Ja se ne mešam. Nikada. Ostajem nevidljiv. Uvek.

Ne volim njihov miris. Odvratno mi je kako mirišu, na mešavinu teških parfema, znoja i masnog pomfrita iz parka. Ne mirišu ništa bolje od trulih riba kojima se svakog dana hrane životinje.

Počinje, blicevi sevaju od trenutka kada spuste dupe na sivo, betonsko sedište sve dok se ne pokupe i odu. Možda se međusobno takmiče, ne znam, kad prave tolike fotografije. Čemu služi čuvanje uspomena na ovaj potresni spektakl? Kako neko može želeći da ima slike ovoga što se ovde događa?

Mirno čekaju, ali dođe trenutak kada se uskomešaju, uzvrte, izvijaju vratove da vide da li se nešto negde događa, u blizini, iza stakla koje skriva kulise. Osećam kako nestrpljenje raste, kao što osećam kada se sprema oluja, mnogo pre nego što se nebo prolomi i podigne vetar.

Nešto se događa: pojavi se dreser koji orkama otvori prilaze, orke ulaze u veliki bazen i tada se napetost podigne za još jedan stepen. Počinju kolektivno da viču svaki put kada životinje skoče, puštaju savršeno sinhronizovane i savršeno groteskne zvuke.

Zatim primete da se nešto mrda, pozadi, da su dreseri tu, u svojim gumenim odelima, vezane kose i sa kačketima u bojama parka, zaleđenih osmeha, spremni da iziđu na scenu. Konačno se pojave. Donesu kofe pune već danima mrtve ribe koja smrdi na leš, na crkotinu i trulež, a te ribe su jedini obrok ovih životinja. Rasporede svoj pribor. Odlaze iza kulisa da urade još nešto u poslednjem trenutku, a morske ptičurine to odmah iskoriste da ukradu ribu ili dve.

Počinje muzika, uvek ista, iz dana u dan, iz godine u godinu, sve dok, s vremena na vreme, nekom ne padne na pamet da promeni koreografiju i, uz malo sreće, muziku koja ide uz novu koreografiju, ali i ta nova muzika para uši; kad se uključi veliki ekran publika shvati da će šou početi svakog časa; a šta se vidi

na velikom ekranu? Orke na slobodi. Veličanstvene orke kako slobodno plivaju u okeanu.

Nije li to vrhunac cinizma? Zar ne bi svi u tom trenutku trebalo sebi da kažu, kada ih na ekranu vide slobodne, bez rana i pune života, s uspravnim leđnim perajem, zar ne bi trebalo sebi da kažu da su ovde zalutali, zar ne bi već tada trebalo da ih bude sramota, pa da pokupe svoje prnje i zбриšu, pognute glave, osramoćeni što umalo nisu učestvovali u ovoj maskaradi?

Međutim ne, oni ostaju. Dupe su prilepili za sedišta, nestrpljivi da vide svaki detalj i prodru u intimu poniženih i napaćenih životinja.

Želim im sve najgore. Odavno, svih ovih dugih godina koje sam ovde proveo, nevidljiv među njima, želim im sve najgore na svetu.

Svakome od njih želim život pun razočaranja i bola, život malih ljudi, život ispunjen nesrećama i porazima, želim to svakome među njima. Nek istrunu, nek se pretvore u jalovu zemlju, i oni i njihovo potomstvo.